

11.2.2015

Jakelussa mainituille

Viite OKM120:00/2014

Asia **Kirjastolain uudistamista valmistelevan työryhmän asettaminen****Nykytilanne**

Koko maan kattava kirjastoverkko toteuttaa käytännössä kansalaisten sivistyksellisiä perusoikeuksia ja varmistaa asukkaiden tiedon ja kulttuurin saatavuuden. Kehittyneet ja asukkaiden tarpeita vastaavat kirjasto- ja tietopalvelut vähentävät digitaalista kuilua sekä tiedollista syrjäytymistä asukkaiden keskuudessa.

Kirjastopalvelut ovat käytetyin kaikki kunnat kattava tiedon ja kulttuurin perus- ja lähipalvelu.

Lähes 50 prosenttia asukkaista käyttää kirjastoa vähintään kerran kuukaudessa ja vähintään kerran viikossa käy lähes 20 prosenttia (Julkisten palvelujen laatubarometri ja verkkopalvelut 2011).

Kirjastojen kansallisen käyttäjäkyselyn (2013) tulosten perusteella kirjaston asiakkaiden kokemat kirjaston tuottamat hyödyt ovat merkittäviä. Lähes yhdeksän kymmenestä vastaajasta (88 %) kokee kirjaston parantaneen elämänlaatuaan.

EU-maissa tehtiin vuonna 2013 selvitys yleisen kirjaston tarjoaman tieto- ja viestintäteknologian vaikutuksista yli 15-vuotiaiden elämään. Selvitys valotti yleisen kirjaston merkitystä elinikäisessä oppimisessa, työllistymisessä sekä sähköisen hallinnon ja aktiivisen kansalaisuuden edistämisessä. Selvitys nosti esiin kirjaston vaikutuksen tietoyhteiskuntataitojen edistäjänä ja tieto- ja viestintäteknologian käyttömahdollisuuksien tasa-arvoisena turvaajana.

Voimassa olevassa kirjastolaissa (904/1998) säädetään muun muassa yleisten kirjastojen kirjasto- ja tietopalvelujen tavoitteista ja niiden järjestämisestä, kirjasto- ja tietopalveluverkosta, palvelujen maksuttomuudesta ja arvioinnista. Lain 2 §:n mukaan yleisten kirjastojen kirjasto- ja tietopalvelujen tavoitteena on edistää väestön yhtäläisiä mahdollisuuksia sivistykseen, kirjallisuuden ja taiteen harrastukseen, jatkuvaan tietojen, taitojen ja kansalaisvalmiuksien kehittämiseen, kansainvälistymiseen sekä elinikäiseen oppimiseen. Kirjastotoiminnassa tavoitteena on edistää myös virtuaalisten ja vuorovaikutteisten verkkopalvelujen ja niiden sivistyksellisten sisältöjen kehittymistä.

Kunnan tehtävänä on kirjastolaissa tarkoitettujen kirjasto- ja tietopalvelujen järjestäminen. Tehtävän hoitamista varten kunnalle myönnetään valtionosuutta

kirjaston käyttökustannuksiin siten kuin kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta annetussa laissa (1704/2009) säädetään. Lisäksi kunnalle voidaan myöntää valtionavustusta keskuskirjasto- ja maakuntakirjastotehtävän hoitamiseen, kirjastojen investointihankkeisiin, kunnalle annetun erityisen tehtävän hoitamiseen ja yleisten kirjastojen kehittämishankkeisiin siten kuin opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetussa laissa (1705/2009) säädetään.

Kirjastolain ohella on olemassa kirjastoja koskevaa muuta lainsäädäntöä. Näkövammaisten kirjastopalveluista säädetään Näkövammaisten kirjastosta annetussa laissa (638/1996). Varastokirjastosta annetussa laissa (1078/1988) säädetään tieteellisistä ja yleisistä kirjastoista siirrettävän aineiston säilyttämistä ja käyttöön asettamista. Yliopistolaissa (558/2009) ja kulttuuriaineistojen tallentamisesta ja säilyttämisestä annetussa laissa (1433/2007) säädetään myös Kansalliskirjaston asemasta ja tehtävistä. Eduskunnan kirjastosta annetussa laissa (717/2000) säädetään Eduskunnan kirjaston asemasta ja tehtävistä.

Yleisten kirjastojen toimintaympäristö on muuttunut merkittävästi ja muuttuu edelleen kiihtyvällä vauhdilla. Kunta- ja aluerakenteen muutokset sekä heikkenevä kuntatalous tulevat lähivuosina vaikuttamaan kuntien kykyyn järjestää riittävän laadukkaat peruspalvelut. Myös väestömuutokset – muutokset ikärakenteessa, maan sisäisen muuttoliike ja maahanmuutto – vaikuttavat kirjasto- ja tietopalvelujen järjestämiseen tulevaisuudessa.

Digitalisointumiskehityksellä on monihaaraisia ja osin vaikeasti ennakoitavia vaikutuksia yleisten kirjastojen toimintaan. Digitaaliset palvelut ja sovellukset monimuotoistuvat. Sähköisten aineistojen saatavuuden, tietojen yhdisteltävyyden sekä palvelujen ja järjestelmien yhteentoimivuuden merkitys kasvaa. Digitaaliset ympäristöt mahdollistavat uusia toimintamalleja ja yhteisöllisyyden muotoja, joilla on vaikutuksia kirjastojen käyttöön. Sähköisten aineistojen laajempi käyttöön saattaminen yleisissä kirjastoissa edellyttää myös kansallisten sopimusrakenteiden kehittämistä.

Asettaminen

Opetus- ja kulttuuriministeriö on tänään asettanut työryhmän, jonka tehtävänä on laatia ehdotus kirjastolain ja siihen liittyvän lainsäädännön uudistamisesta.

Kirjastolain uudistamisella edistetään asukkaiden osallisuutta ja sivistyksellisten perusoikeuksien toteutumista verkottuneessa kansalaisyhteiskunnassa sekä turvataan tiedon ja kulttuurin yhdenvertainen saatavuus. Keskeisenä tavoitteena on edistää yhteiskunnallista demokratiakehitystä ja vahvistaa yleisten kirjastojen toimintaedellytyksiä nopeasti muuttuvassa toimintaympäristössä. Kirjastolain uudistamisen lähtökohtana tulee olla maksuttomuuden säilyttäminen.

Toimikausi

23.2.2015–29.2.2016

Tehtävä

Työryhmän tulee valmistella ehdotus kirjastolain muuttamiseksi. Ehdotus laaditaan hallituksen esityksen muotoon.

Työryhmän tulee valmistelutyössä ottaa huomioon toimintaympäristön muutokset ja niiden vaikutukset kirjasto- ja tietopalvelujen saatavuuden, saavutettavuuden ja

moninaisuuden turvaamiseen ja edistämiseen sekä kirjasto- ja tietopalveluverkon toiminnallisuus ja koko kirjastoverkon yhteistyö, kirjastopalvelujen tavoitteiden toteutumisen ja toiminnan arvioiminen sekä osaamisen varmistaminen kirjasto- ja tietopalvelujen järjestämisessä.

Työryhmän tulee käydä työnsä aikana kattavaa ja avointa vuoropuhelua sidosryhmien kanssa kirjastolain uudistamiseen kohdistuvista odotuksista, tarpeista ja ratkaisumalleista. Lisäksi työryhmän tulee hyödyntää aiheeseen liittyvää tutkimusta työnsä tukena soveltuvin osin.

Työryhmä voi työnsä aikana teettää lain uudistamisen kannalta tarpeellisia selvityksiä sekä kuulla eri sidosryhmien edustajia, asiantuntijoita sekä muita tahoja.

Työryhmä työskentelee avoimen hallinnon periaatteiden mukaan hyödyntäen myös osallistamisen ja joukkoistamisen sähköisiä mahdollisuuksia.

Työryhmän kokoonpano

Puheenjohtaja

Kulttuuriasianneuvos Hannu Sulin, opetus- ja kulttuuriministeriö

Jäsenet

Kulttuuriasianneuvos Leena Aaltonen, opetus- ja kulttuuriministeriö

Ylitarkastaja Eeva Hiltunen, Itä-Suomen aluehallintovirasto

Kulttuuriasianneuvos Minna Karvonen, opetus- ja kulttuuriministeriö

Hallitusneuvos Merja Leinonen, opetus- ja kulttuuriministeriö

Kirjastopalvelujohtaja Pirkko Lindberg, Tampereen kaupunginkirjasto – Pirkanmaan maakuntakirjasto

Kirjastonhoitaja Juha Manninen, Suomen kirjastoseura

Informaatikko Christian Nelson, Tritonia tiedekirjasto

Kirjastonjohtaja Susanna Parikka, Lapin korkeakoulukirjasto

Kirjastopalveluiden päällikkö Asko Rossi, Porvoon kaupunginkirjasto – Uudenmaan maakuntakirjasto

Erityisasiantuntija Johanna Selkee, Suomen Kuntaliitto

Kirjastonjohtaja Leif Storbjörk, Pietarsaaren kaupunginkirjasto

Ylitarkastaja Marjariitta Viiri, Länsi- ja Sisä-Suomen aluehallintovirasto (1.4.2015 alkaen)

Pysyvät asiantuntijat

Projektitutkija Anna Kirveennummi, Turun yliopisto, Tulevaisuuden tutkimuskeskus

Opetusneuvos Jaana Roos, opetus- ja kulttuuriministeriö

Yliopistonlehtori Sanna Talja, Tampereen yliopiston Informaatiotieteiden yksikkö

Hallitusneuvos Anna Vuopala, opetus- ja kulttuuriministeriö

Erityisasiantuntija Maria Wakeham-Hartonen, oikeusministeriö, demokratia-, kieli- ja perusoikeusasioiden yksikkö

Sihteerit

Työryhmän asiantuntijasihteereinä toimivat Merja Leinonen, Leena Aaltonen ja Minna Karvonen sekä teknisenä sihteerinä hallinnollinen avustaja Leila Hohtari opetus- ja kulttuuriministeriöstä.

Työryhmän ohjausryhmänä toimii opetus- ja kulttuuriministeriön kulttuuri- ja taidepolitiikan osaston johtoryhmä.

Kustannukset ja rahoitus

Työryhmä työskentelee virkatyönä. Työryhmän kustannukset enintään 10 000 euroa maksetaan opetus- ja kulttuuriministeriön toimintamenomomentilta 29.01.01/vastuualue 372. Työryhmän matkoissa noudatetaan valtion matkustussääntöä.

Kulttuuri- ja asuntonministeri

Pia Viitanen

Ylijohtaja

Riitta Kaivosoja

Jakelu
Työryhmän jäsenet
Pysyvät asiantuntijat

Tiedoksi
Valtiosihteeri Kari Anttila
Kansliapäällikkö Anita Lehikoinen
OKM/kulttuuri- ja taidepolitiikan osasto
OKM/viestintäyksikkö
OKM hankerekisteri